Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Republika Srpska kao ratni plen od kojeg Srbija ne odustaje

Sonja Biserko

Republika Srpska je ratni plen od kojeg Srbija neće lako odustati. U strategiji o bezbednosti Srbije opstanak RS je prioritet. Bez rešavanja bosanskog pitanja stabilnost Balkana ostaće upitna, kaže Sonja Biserko.

25-godišnjica Dejtonskog sporazuma je povod za još jedan osvrt na „nezavršen posao" na Balkanu. Jugoslavenska kriza nije bila kriza periferije već najava trendova koji su sada vidljivi u celom svetu. Zato je važno da se izvuku lekcije za budućnost.

Mada je Dejtonski sporazum, kako svi ističu, bio u funkciji postizanja mira, on je još uvek sveprisutan u političkom životu BiH i regiona, jer je ostavio prostor za brojne nedoumice koje direktno dotiču strukturu samog ugovora.

Zapad očekuje da se Bosanci sami pokrenu i da u prvi plan izvuku građansku opciju koja bi, sama po sebi vodila ka promenama. Bilo je takvih pokušaja ali su svi osujećeni, jer lokalne elite u takvim situacijama sarađuju i sprečavaju konstituisanje građanske Bosne.

Osovina Beograd-Banjaluka-Podgorica-Kosovska Mitrovica

Nespremnost da se Bosna pokrene unutar sebe, ali i nespremnost međunarodne zajednice da od 2006. deluje u okvirima koji su joj na raspolaganju, hrani nacionalizme, posebno srpski. Srbija nije zatvorila srpsko pitanje. Vodeća srpska elita smatra da će ono biti „zatvoreno tek 'srpskim oslobođenjem' i državnim ujedinjenjem, a ne uključivanjem u evroatlantske integracije ili neku surogat tvorevinu, poput tzv. „Regiona" ili neke EU-goslavije koju zagovara Timoti Les (bivši britanski diplomata koji je vodio ured britanske ambasade u Banjaluci).

Ovakvoj fiksaciji Beograda na zaokruživanje, kako sada kažu, „srpskog sveta", odnosno osovine Beograd-Banjaluka-Podgorica-Kosovska Mitrovica u velikoj meri doprinosi i veoma fluidni međunarodni kontekst, kao i politički vakuum koji je nastao na Balkanu. Dominantno tumačenje međunarodnih okolnosti je da Srbija ne sme propustiti istorijsku šansu koja se ukazala.

Ta očekivanja se reflektuju i na njenu spoljnu politiku. Beograd pokušava da u sklopu svoje politike „neutralnosti" igra u prostoru koji niko ne pokriva u celosti. Predsednik

Vučić, koji je u suštini jedini nosilac spoljne politike, pokušava da se kreće u okviru već ranije osmišljene politike oslonjene na „četiri stuba" (Kina, Rusija, SAD i EU) i da koristi sve njihove različite interese.

Srbija kao destabilizirajući faktor

Ključna komponenta spoljne politike Srbije je dvoličnost. Iako tvrdi da teži članstvu u EU i bližim odnosima sa NATO, Srbija nastoji da uravnoteži odnose sa četiri glavne sile, jer misli da će profitirati od svake: diplomatski, ekonomski i vojno. U tom smislu se vešto koristi i nasleđem nesvrstanosti, posebno kad je reč o (ot)priznavanju Kosova.

Vašingtonski sporazum o ekonomskoj normalizaciji Srbije i Kosova, koji su u septembru 2020. u prisustvu Trampapotpisali Vučić i Hoti, uneo je nedoumice u pogledu orijentacije Srbije koja je do skoro bila više okrenuta Rusiji i Kini. Srbija se upustila u komplikovanu geopolitičku igru.Reč je o geopolitičkoj pobedi Amerike, jer „sporazum", kako je istakao Trampov posrednik Ričard Grenel, „udaljava Srbiju i od Rusije i od Kine". Međutim, ne treba podcenjivati uticaj Kine i Rusije s obzirom da su obe već duboko u Srbiji. Rusija je izrazila nezadovoljstvo ovim sporazumom, dok se Kina uzdržala od javnih reakcija.

Takva politika Srbije ima snažan uticaj na odnose u regionu, jer deluje kao destabilizujući faktor koji preko srpskih zajednica u svim susednim zemljama sprečava integraciju i konsolidaciju tih zemalja. Beograd polazi od toga da je uspostavio dobre „diplomatske odnose sa svim centrima moći u svetu" i da je time dobio na geostrateškom značaju. Tokom poslednje četri godine Beograd je uspešno prodro do Trampove administracije, što ga je ohrabrilo da pojača svoje remetilačko prisustvo, kako u Bosni, tako i u Crnoj Gori i na Kosovu, čak do tačke koja je otvarala mogućnost rekompoziicije Balkana.

Osmišljena strategija na kojoj radi srpska elita u svim domenima

To nije novi pristup Beograda. Srbija je verovatno jedina zemlja u regionu, koja ima veoma osmišljenu strategiju na čijem sprovođenju radi dominantna srpska elita u svim domenima. To podrazumeva pre svega ogromnu intelektualnu energiju u reinterpretaciji devedesetih, koja se svodi na to da Srbi tada nisu „delovali strateški, već instiktivno, nagonom za samoodržanjem", ali da su sada ipak uspeli da „otvore srpsko pitanje".

Državna politka Srbije nije se promenila u odnosu na region nakon odlaska Slobodana Miloševića. Sada se primenjuju druga sredstva i u velikoj mjeri se ona stavljaju u kontekst aktuelnih zbivanja na relaciji Zapad-islamski svet, posebno kada je reč o Bosni i Kosovu. Još uvek, kao i pre 30 godina iz krugova nacionalnih ideologa izroni ponuda o rekomponovanju Balkana po etničkim granicama.

RS – ratni plen od kojeg se neće lako odustati

Da bi se razumelo ponašanje Srbije trebalo bi uzeti u obzir i njene geostrateške interese, kako ih definišu srpske elite. Ti interesi su državni i sporedno je koja je opcija trenutno na vlasti. One se razlikuju samo po metodu, ali suština je ista. Aktuelna vlast je do kraja ogolila tu strategiju i na neki način otvorila oči svima, kako susedima tako i

Zapadu. Međunarodni veoma fluidni kontekst ohrabrio je aktuelnu vlast na grublje poteze, direktniju retoriku i bezobzirnije ponašanje, kako na unutrašnjem, tako i na regionalnom i međunarodnom planu.

Ta politika uključuje i brojna strateška vladina dokumenta kao što su Strategija očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore i matične države i Srba u regionu (2011) i Povelja o srpskom kulturnom prostoru (2019). Kada je reč o Bosni, Republika Srpska (RS) je ratni plen od kojeg se neće lako odustati. Čak i u strategiji o bezbednosti (2019), opstanak RS se tretira kao prioritet. Međutim, bez rešavanja bosanskog pitanja stabilnost Balkana ostaće upitna.

Geopolitički interes Srbije u Bosni i Hercegovini je očuvanje RS i njeno pripajanje Srbiji. Ona je geopolitički važna za Srbiju zbog geopolitičkog pritiska na Crnu Goru i izlaska na Jadran (što je više nego očito tokom poslednja dva meseca), sprečavanja neoosmanskog projekta, zaposedanja druge obale Drine i pomeranja „civilizacijske granice" ka Zapadu, što povećava srpski uticaj. Ostvarivanje ciljeva drugim sredstvima u mirnodopskim uslovima podrazumijeva prihvatanje Dejtonskog sporazuma kao optimalnog rešenja u datim okolnostima.

„Osamostaljivanju RS od BiH podređeni suštinski nacionalni interesi Srbije"

Republika Srpska (RS) se u Srbiji tretira kao država, kao nova činjenica koja je nastala u funkciji odbrane konstitutivnosti srpskog naroda i koja je međunarodno verifikovana Dejtonskim sporazumom. Raspad BiH, odnosno osamostavljivanje RS je državni cilj kome su podređeni i članstvo u EU, i suštinski nacionalni interesi same Srbije. I zato, kako misle nacionalisti, sudbinsko vezivanje Srbije za evropske integracije vezalo bi ruke Srbiji da pomogne u održanju Republike Srpske.

Takva hijerarhija prioriteta opredeljuje ponašanje Srbije prema Bosni. Događaji iz devedesetih i njihovo tumačenje kao oslobodilačkog rata i, prema Dobrici Ćosiću, kao „obrane slobode i istine i nacionalnih prava u Republici Srpskoj" – ostaju glavna prepreka uklanjanju suštinske kočnice državnoj konsolidaciji Bosne i Hercegovine, kao i normalizaciji odnosa između dve zemlje.

Manipulacije istorijskim činjenicama zacementirale interpretaciju o ratu u BiH

Nažalost, manipulacije istorijskim činjenicama, u Srbiji su već zacementirale interpretaciju o ratu u BiH koja je suprotna istorijskoj istini. I to uprkos tome što je Haški tribunal doneo najviše presuda upravo povodom zločina Srba počinjenih nad Bošnjacima.

Ignorisanje Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (ICTY/MKSJ) i svih prikupljenih i dokumentovanih dokaza o ratu u BiH dodatno komplikuje odnose u BiH, posebno odnose Srba i Bošnjaka. To je višestruko opasno i štetno, ne samo za konsolidovanje u Bosni i Hercegovini, nego i za demokratski napredak i evropsku budućnost Srbije.

Beograd optužuje zapadne sile, pre svega SAD, Nemačku i Veliku Britaniju za raspad Jugoslavije, ističući kako je njihov cilj totalna „kapitulacija Srba". Sve dosadašnje

ponude za rešenje krize u BiH, koje su dolazile pre svega iz EU, dočekivane su bez entuzijazma, jer mu (i Vučiću i svom dominantnim elitama) nikad do sada nije bila, kako je rekao, „ponuđena kompenzacija", što podrazumijeva „vraćanje Republici Srpskoj svih nadležnosti koja su joj oteta", odnosno reafirmaciju izvornih dejtonskih principa. Jer, kako se ističe, opstanak Bosne je moguć samo „onakvom kakvom je zamišljena konfederacija dva entiteta".

Bajdenova pobeda uznemirila Beograd

Pobeda Džoa Bajdena uznemirila je Beograd, jer se očekuje promena kursa prema Balkanu, a Bajden je jedan od retkih zapadnih političara koji ima veoma dobar uvid u devedesete. O tome je davao veoma precizne izjave, posebno o agresiji Srba na Bosnu, genocidu, etničkom čišćenju. Brojne su naznake da će Bajden zajedno sa EU nastupiti koordinirano na Balkanu, što je značajno podiglo očekivanja u regionu. EU već sada poziva SAD na novo savezništvo, kako bi se zajedno suprotstavili „autoritarnim silama". Sada je pravi momentum da se napravi taj prodor.

U tom smislu je ohrabrujuce što se u Kongresu (8.12.2020.) moglo čuti šta se preporučuje novoj administraciju kada je reč o Balkanu. Na to su odmah reagovali srpski mediji proglašavajuci sve govornike za srbomrzce, dok je predsednik Vučić izjavio da očekuje još teže pritiske na Srbiju, kao i da bi "dobio Nobelovu nagradu kada bi potpisao akt o nezavisnosti Kosova."

Da bi Bosna postala funkcionalna država neophodno je pre svega staviti tačku na promenu granica i sprečiti uticaj, kako Srbije tako i Hrvatske. Posebno je opasan dvovekovni imperijalizam Srbije. Reafirmacijom postojećih granica uz čvrstu garanciju međunarodne zajednice moguće je ukloniti maligni uticaj svih pretenzija posebno onih srpskih, i tek je tada moguće očekivati da se tri naroda u Bosni okrenu sopstvenoj agendi. To podrazumijeva i uspostavljanje državnog identiteta, jer bez toga se ostavlja prostor dezintegracionim trendovima. Za početak treba ojačati EUFOR u Bosni kako bi se predupredili konflikti za koje postoji veliki potencijal.

Prvi put objaljeno u DW.com-u. Link.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.